

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Heidi Kaleva ja Mira Karvonen

Laadukkaan ja monipuolisen pedagogiikan toteutuminen vuorohoidossa

Kehittämistehtävä

Syksy 2020

SeAMK sosiaali- ja terveysala

Varhaiskasvatuksen täydentävät opinnot 60 op

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kehittämistehtävän tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Varhaiskasvatuksen täydentävät opinnot

Tekijä: Heidi Kaleva ja Mira Karvonen

Työn nimi: Laadukkaan ja monipuolisen pedagogiikan toteutuminen vuorohoidossa

Ohjaaja: Pia-Christine Sainio

Vuosi: 2020

Sivumäärä: 28

Liitteiden lukumäärä: 2

Tavoitteena on selvittää, toteutuuko laadukas pedagogiikka ja lasten osallisuus Kauhavan varhaiskasvatuspalveluiden järjestämässä vuorohoidossa, sekä koota hyviä käytänteitä laadukkaan pedagogiikan toteuttamiseen. Laadukkaan pedagogisen toiminnan edellytyksiä ovat suunnitelmallisuus, toteutus ja arviointi. Tämän kaiken tavoitteena on edistää lasten laaja-alaista osaamista. Lisäksi lapsilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa heitä koskeviin asioihin, sillä lapsilla on oikeus osallistua varhaiskasvatuksessa toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Kehittämistehtävässä pyritään selvittämään millaisia haasteita ja mahdollisuuksia vuoroahoito asettaa pedagogiikalle ja lapsen osallisuuden toteutumiselle. Kehittämistehtävässä käsitellään myös vuorohoidon oppimisympäristöjä ja niiden monipuolista hyödyntämistä.

Kehittämistehtävä on laadullinen tutkimus. Aineisto kerättiin Webropol-kyselyllä. Kyselyyn vastasi 17 Kauhavan kaupungin varhaiskasvatuspalvelujen vuorohoidossa työskentelevää työntekijää. Aineisto on analysoitu käyttämällä sisällönanalyysiä soveltuvin osin.

Laadukas ja monipuolinen pedagogiikka toteutui osittain eri osa-alueilla. Kehitettävää on erilaisten oppimisympäristöjen hyödyntämisessä. Kehitettävää on myös siinä, että lisätään lasten osallisuutta ottamalla heidät mukaan toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Hyväksi käytänteeksi muodostuivat selkeästi jo käytössä olevat vuorohoidon toimintakorit. Toimintakoreissa on valmiiksi suunniteltua tekemistä oppimisen eri alueilta ja lapsi voi valita sieltä itseään kiinnostavan tekemisen. Se voi olla esimerkiksi askartelu, liikuntatuokio, palapeli tai jokin muu tehtävä. Lasten mielenkiinnon kohteet huomioitiin vastausten mukaan hyvin. Ilahduttavaa oli se, että lapset pystyivät paljon itse vaikuttamaan siihen, mitä vuorohoidossa tehtiin.

¹ Asiasanat: vuoroahoito, varhaiskasvatus, osallisuus, laadukas ja monipuolinen pedagogiikka

SISÄLTÖ

Kehittämistehtävän tiivistelmä	1
SISÄLTÖ	2
1 JOHDANTO	4
2 LAADUKAS JA MONIPUOLINEN PEDAGOGIIKKA LAADUKKAAN VUOROHOIDON TAVOITTEENA	5
2.1 Vuorohoito osana varhaiskasvatusta.....	5
2.2 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka vuorohoidossa	7
2.3 Monipuoliset oppimisympäristöt oppimisen tukena.....	8
2.4 Lapsen osallisuus vuorohoidossa.....	10
3 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TOTEUTTAMINEN.....	11
3.1 Yhteistyötahona Kauhavan kaupungin varhaiskasvatuspalvelujen vuorohoito	11
3.2 Kyselylomakkeen esittely	12
3.3 Aineiston esittely ja analysointi.....	13
3.4 Kehittämistehtävän luotettavuus ja eettisyys	14
4 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TULOKSET	15
4.1 Vuorohoidon huomioiminen pedagogiikan suunnittelussa, toteuttamisessa ja toiminnan arvioinnissa	15
4.2 Vuorohoidon haasteet lapsen osallisuuden ja pedagogisen toiminnan toteutumiseksi.....	16
4.3 Lasten osallisuuden toteutuminen vuorohoidon pedagogisessa toiminnassa.....	18
4.4 Käytänteitä laadukkaan ja monipuolisen pedagogiikan toteuttamiseen vuorohoidossa.....	19
4.5 Erilaisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen vuorohoidossa	20
5 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	21
6 POHDINTA.....	23
LÄHTEET	24
LIITTEET	28

1 JOHDANTO

Kehittämistehtävässämme käsittelemme varhaiskasvatuksen vuorohoitoa sekä laadukasta ja lasta osallistavaa pedagogiikkaa. Yhä suurempi osa lasten huoltajista työskentelee vuorotyössä, jonka vuoksi lapsi tarvitsee vuorohoitoa (Anttila ym. 2015, Turjan & Vuorisalon 2017, 80 mukaan). Aiheen lähtökohtana on Kauhavan kaupungin vs. varhaiskasvatusjohtajan kanssa käyty keskustelu kehittämistehtävän ideaan liittyen. Hän kehotti kehittämään aiheen Opetushallituksen vuorohoito materiaalikokonaisuuden pohjalta, mikä koostuu kahdeksasta videosta ja kirjallisista osioista. (Vuorohoito, [viitattu 8.5.2020]).

Varhaiskasvatussuunnitelmassa painotetaan pedagogiikkaa ja toiminnan keskiössä ovat toiminnan suunnittelu, arviointi ja kehittäminen. Etenkin toiminnan arvioinnin merkitys korostuu, koska siten tiedostetaan sekä omat että ryhmän vahvuudet varhaiskasvatustyössä. (Ahonen 2017, 8, 10.) Oppijan tulee saada muuttaa tai kehittää omia käsityksiään ympäristöstä samalla, kun hän rakentaa uusia käsityksiä. Oppiminen on tilannesidonnaista riippuen ympäristöstä, kontekstista ja laajemmasta kulttuurista, jossa oppiminen tapahtuu. (Leppilampi & Piekkari 1998, 24, Tynjälä, 1999, 61-67; Pukkilan 2019, 13 mukaan). Kehittämistehtävämme teoriaosuudessa käsittelemme, mitä varhaiskasvatus on ja millaista vuorohoito on osana varhaiskasvatusta. Sen jälkeen käsittelemme vuorohoidon pedagogiikkaa ja erilaisia oppimista tukevia oppimisympäristöjä. Lopuksi pohdimme lapsen osallisuuden toteutumista vuorohoidossa.

Tavoitteenamme on selvittää, toteutuuko Kauhavan varhaiskasvatuspalvelujen vuorohoitoyksiköissä laadukas ja monipuolinen pedagogiikka. Lisäksi pyrimme selvittämään millaisia haasteita ja mahdollisuuksia vuorohoito asettaa lapsen osallisuudelle ja laadukkaan pedagogiikan toteuttamiselle. Kehittämistehtävämme on laadullinen tutkimus, jonka aineisto on kerätty Webropol -kyselyllä. Aineistomme koostuu Kauhavan kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden vuorohoitoyksiköiden 17 työntekijän vastauksesta. Aineiston analysointiin käytimme sisällönanalyysiä soveltuvien osin luokittelemalla aineistoa. Kehittämistehtävämme on osa Kauhavan kaupungin varhaiskasvatuksen vuorohoidon kehittämistä eli tutkimuksemme tulokset huomioidaan myöhemmin, kun toimintaa kehitetään. Tärkeimpiä lähteitä ovat olleet Kauhavan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma ja vuorohoitoa käsittelevät lähteet. Työssämme on kaksi liitettä, jotka ovat tutkimuslupa ja kyselylomake.

2 LAADUKAS JA MONIPUOLINEN PEDAGOGIIKKA LAADUKKAAN VUOROHOIDON TAVOITTEENA

Varhaiskasvatuslaki edellyttää kuntia järjestämään varhaiskasvatusta siinä laajuudessa ja siinä määrin, kuin kunnassa esiintyy tarve. Sitä voidaan järjestää päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana. Varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvat lapset, jotka eivät ole oppivelvollisuusikäisiä. (L 540/2018.) Varhaiskasvatuslaissa varhaiskasvatus määritellään tavoitteelliseksi ja suunnitelmalliseksi opetuksen, kasvatuksen ja hoidon kokonaisuudeksi, jossa painotetaan pedagogiikkaa ja toiminnan tavoitteellisuutta. (L 540/2018.) Kaikkia varhaiskasvatuksen osa-alueita voidaan tarkastella pedagogisesta näkökulmasta. Opetus, kasvatus, hoito ja pedagogiikka toteutuvat eri tavalla lasten iästä riippuen. Toteutukseen vaikuttaa myös vuorokauden aika, jolloin varhaiskasvatusta toteutetaan. (Peltoperä 10.6.2019, [viitattu 4.8.2020].)

Varhaiskasvatuksessa jokaiselle lapselle tehdään oma varhaiskasvatussuunnitelma, jossa huomioidaan lapsen kiinnostuksen kohteet, tarpeet ja vahvuudet. Toimintaa tulee luoda monipuolisesti ja lapsilähtöisesti ottaen huomioon lapsen mielenkiinnon kohteet. Vuorohoidossa jokaisen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tunteminen luo haasteita työntekijälle, kun täytyy tuntea jokaisen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisältö. (Peltoperä 10.6.2019, [viitattu 4.8.2020].)

2.1 Vuorohoito osana varhaiskasvatusta

Vuorohoidolla tarkoitetaan varhaiskasvatuspalvelua, jota järjestetään arkipäivisin klo 18.00–06.00 välillä ja viikonloppuisin lapsen huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. (Kauhavan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2018, 27.) Vuorohoitoon osallistuvien lasten määrä on THL:n mukaan kasvanut tasaisesti. Siihen osallistui vuonna 2016 THL:n tilastojen mukaan 14 746 lasta, joka on 7 prosenttia kaikista varhaiskasvatukseen osallistuneista. Näistä lapsista 44 prosenttia osallistui ympärivuorokautiseen hoitoon eli olivat hoidossa öisin ja/tai viikonloppuisin. (Varhaiskasvatus 2016 – Kuntakyselyn osaraportti 2, 7.) Vuorohoidon arjessa näkyvät työ- ja perhe-elämän muutokset, sekä perheiden yksilölliset työ- ja hoitorytmit, jotka luovat yhteistyöhön oman vivahteen (Peltoperä, Rönkä ym. 2016, 129).

Lapsella on oikeus osallistua laadukkaaseen ja monipuoliseen varhaiskasvatukseen hoitoajoista riippumatta. Vuorohoidossa on tärkeää tarkastella, mitä lapsi tarvitsee minäkin

vuorokauden aikana. (Peltoperä ym. 2016, 72, Peltoperä 10.6.2019, [viitattu 4.8.2020].) Lapsiryhmät koostuvat eri ikäisistä lapsista sekä erilaisista ja eri tasoista yksilöistä, jolloin voi olla haasteellista saavuttaa varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita. Lapsen kehitykselle tärkeät vertaissuhteet saattavat kärsiä, kun ryhmässä lasten vaihtuvuus voi olla suurta. Se voi aiheuttaa haasteita myös kasvattajan ja lapsen väliselle vuorovaikutussuhteelle. (Malinen, Dahlblom & Teppo 2016, 22.) Salosen, Sevónin ja Laakson tutkimuksessa nostettiin esille se, että vuorohoidossa on tärkeää tukea lapsen vuorovaikutussuhteita ikäistensä lasten kanssa. (Salonen, Sevón & Laakso 2018, 207, Hietasen 2020, 25 mukaan). Toteutettavassa vuorohoidon pedagogiikassa on keskeistä selkeän struktuurin rakentaminen lapsen elämään ja toimintaympäristöön. Tässä työntekijöillä on keskeinen rooli. Lapsen epäsäännöllinen rytmi on huomioitava vuorohoitoa järjestettäessä, sillä lapsen hyvinvointia edistävät rutiinit ja rytmit. Erityisesti vuorohoidossa on kiinnitettävä huomiota lapsen levon tarpeeseen. (Peltoperä ym. 2016, 73.)

Vuorohoito voi asettaa lapselle haasteita ryhmäytymiseen ja vertaissuhteisiin. Ryhmään liittyminen saattaa olla vaikeaa, kun lapsi tulee hoitoon kesken toiminnan. Lapsi saattaa tällöin tarvita paljon tukea työntekijöiltä toimintaan kiinnittymiseen. Työntekijöiden pedagogiset taidot sekä herkkyys havaita ja tukea lapsia sosiaalisissa suhteissa, ovat tärkeitä varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. (Peltoperä & Hintikka 2016, 156.) Vuorohoidossa lapset ovat paikalla epäsäännöllisesti ja toisinaan voi olla pitkiäkin aikoja, jolloin lapsi taas ei ole hoidossa. Silloin lapsen emotionaalinen hyvinvointi vaarantuu, sillä lapselle on epäsuotuisaa olla erossa hoitajastaan pitkiä aikoja. Vuorohoidossa lapsen on mahdotonta muodostaa pysyviä leikkisuhteita, koska leikkikaverit vaihtelevat usein. (Kalliala 2012, 25, Hietasen 2020, 22 mukaan.)

Vuorohoidossa toiminnan ohjauksen strategiat korostuvat. Jatkuvuuden ja ennakoitavuuden kannalta lapsille on tärkeää, että työntekijät odottavat lapsilta samoja asioita ja toimivat tietyissä tilanteissa samalla tavalla. Säännöllisten tiimipalavereiden merkitys korostuu silloin, kun työntekijät työskentelevät eri vuorokauden aikoina. Vuorohoidossa työntekijöiden tulee tietää erilaisista tavoista toimia eri lasten kanssa. (Peltoperä 10.6.2019, [Viitattu 4.8.2020].) Vuorohoidossa korostuu yksittäisen työntekijän itsenäinen vastuu toiminnasta. Varhaiskasvatuksen opettajan roolista vuorohoidossa olisi hyvä keskustella, jotta lapset saavat yhtäläiset mahdollisuudet osallistua laadukkaaseen ja monipuoliseen varhaiskasvatukseen. (Malinen, Teppo & Peltoperä 2016, 47.) Toisinaan voi olla vaikeaa löytää yhteistä aikaa

pedagogisen toiminnan suunnittelulle. Lisäksi lasten vaihtelevat vireystilat luovat haasteita pedagogisen toiminnan toteuttamiselle. (Peltoperä & Hintikka 2016, 152, 159.) Pitkät päiväkotipäivät lisäävät lasten stressiä eli ne vaikuttavat lapsen hyvinvointiin. Vuorohoidossa kuitenkin lapsi saa yksilöllistä huomiota kasvattajilta enemmän kuin päiväaikaan ja vuorohoidossa toiminnan toteuttaminen on muutoinkin joustavampaa. (Hietanen 2020, 24.)

2.2 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka vuorohoidossa

Pedagogiikalla tarkoitetaan varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa lasten kehityksen ja oppimisen toteuttamiseksi. Varhaiskasvatuksessa pedagogiikka on käytännön toimintaa, joka toteutuu arjen kulttuurisissa käytännöissä sekä lasten ja aikuisten välisessä vuorovaikutuksessa. (Lastentarhanopettajaliitto 2017, 5, 9.) Jenny Hietanen (2020) on tutkinut pedagogiikan näyttäytymistä vuorohoidossa. Vuorohoidon toiminta oli Hietasen tutkielmassa pääsääntöisesti vapaata leikkiä. Vapaassa leikissä lapsi saa itse valtaa päättää omista tekemisistään ja sen myötä lapsi kokee vuorohoidon toiminnan mieleiseksi ja hän viihtyy siellä. Ilta-aikoina oli vain vähän yhdessä olemista, tehtävien tekemistä ja lukemista. Hietasen tutkielmassa kävi ilmi, että vuorohoidossa oli vähemmän tavoitteellista toimintaa kuin päiväaikaisessa hoidossa. Kasvattajat myös osallistuivat itse toimintaan useammin ja huomioivat lapsia enemmän vuorohoidossa. (Hietanen 2020, 57, 65, 68.)

Laadukkaana pedagogiikan toteuttaminen vaatii kaikkien kasvattajien sitoutumista yhdessä sovittuihin ammatillisiin toimintatapoihin. (Peltoperä ym. 2016, 72.) Vuorohoidossa toteutettavassa pedagogiikassa vahvuuksina voidaan nähdä esimerkiksi lapsen vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen kehittyminen eri työntekijöiden sekä eri ikäisten lasten kanssa, osallisuuden ja mahdollisuuden vaikuttaa itseä koskeviin asioihin. (Peltoperä & Hintikka 2016, 149.) Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävänä on sanoittaa pedagogiikkaa ja tehdä se näkyväksi tiimin jäsenille ja vanhemmille. Varhaiskasvatuksen opettajan pedagoginen vastuu ulottuu yli omien työvuorojen, sillä hän suunnittelee myös vuorohoidon toimintaa. Aina toiminnan siirtäminen päivävuorosta iltavuoroon tai viikonloppuun ei ole toimiva käytäntö. Silloin tulee huomioida sen hetkinen tilanne, ryhmän koostumus ja lasten vireystila. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmat tulee olla työntekijöiden tiedossa, varsinkin lasten mielenkiinnon kohteet sekä asetetut tavoitteet ja toimenpiteet, millä niihin pyritään. (Peltoperä 10.6.2019, [viitattu 4.8.2020].)

Arjen pedagogiset oppimistilanteet on tärkeä yhdistää lasten kokemusmaailmaan liittyviksi elämyksellisiksi hetkiksi, joissa huomioidaan varhaiskasvatuksen eri ulottuvuudet. Arjen pedagogiikalla tarkoitetaan lapsen oppimisen ohjaamista erilaisissa arjen tilanteissa ja rutiineissa. Tällöin oppiminen nähdään kokonaisvaltaisena, kun opetustuokioiden lisäksi oppimista tapahtuu leikissä, siirtymätilanteissa, ulkoilussa ja perushoitotilanteissa. Arjen pedagogiikka on keskeinen ja tärkeä toimintatapa tukiessa ja ohjattaessa lasta oppimisessa. Oppimisen ohjaaminen vaatii yksilöllistä huomiointia ja erilaisten tilanteiden hyödyntämistä pedagogisesti. (Peltoperä & Hintikka 2016,162.) Päiväkodissa toteutettavassa vuorohoidossa ajatellaan usein niin, että lapselle täytyy tarjota kodinomainen toimintaympäristö. Kodinomaisuuteen liittyy myös ajatus hoivaamisesta eli sen vuoksi vuorohoitoa ei aina mielletä pedagogiseksi toiminnaksi, kun lapselle pyritään järjestämään samanlainen ympäristö kuin kotona. (Siippainen 2018, 171, Piiran & Niemisen 2019, 8 mukaan.)

Varhaiskasvatuksessa lapsi on toiminnan keskiössä. Lapsilähtöisellä pedagogiikalla tarkoitetaan kasvatustilanteita, joissa otetaan huomioon lapsen ja lapsuuden erityisluonne. Lapsilähtöisen pedagogiikan isänä voidaan pitää Jacques Rousseaut (1712-1778), jonka käsitys kasvatuksesta korostaa lapsuuden ainutkertaisuutta ja yksilöllisyyttä. Alexander Sutherland Neill (1883-1973) korostaa leikkimisen tärkeyttä oppimisessa. John Dewey (1859-1952) taas painottaa, että oppiminen on sosiaalinen tilanne, joka edellyttää keskustelua, kanssakäymistä ja yhteistä vastuuta. Hänen mukaansa lapsi oppii itse tekemällä. Opittu tieto kytketään erilaisiin konteksteihin ja sitä käsitellään useista erilaisista näkökulmista sekä käytetään erilaisia oppimistehtäviä ja esitystapoja. (Hytönen 2008, 8-15, 21, 52-54, Paalasmaa 2016, 39-42 & Tynjälä 1999, 61-67; Pukkilan 2019, 13 mukaan).

2.3 Monipuoliset oppimisympäristöt oppimisen tukena

Varhaiskasvatuslain mukaisesti oppimisympäristöjen tulee olla kehittäviä, terveellisiä ja turvallisia. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan fyysisiä tiloja, mutta myös psyykinen ja sosiaalinen ulottuvuus tulee huomioida. Näillä tarkoitetaan oppivana yhteisönä toimimista, joka taas edellyttää lasten yksilöllisten sosiaalis-emotionaalisten taitojen tukemista. (Ahonen 2017, 109.) Vuorohoidon erityispiirteet tulee ottaa huomioon oppimisympäristöjä suunniteltaessa, koska paikalla saattaa olla vain yksi työntekijä useamman eri ikäisen lapsen kanssa (Peltoperä ym. 2016, 75).

Fyysinen oppimisympäristö. Fyysiseen oppimisympäristöön sisältyy käytössä olevat tilat, ympäristö, välineet ja materiaalit. Vuorohoidossa työskennellään usein yksin ja erilaiset tilaratkaisut nousevatkin silloin keskiöön. Lapset saattavat siirtyä eri vuorokauden aikoina eri tiloihin ja jopa eri päiväkotiin. Lasten siirtymätilanteista tulisi suunnitella hyvin ja tehdä mahdollisimman ennakoitavia. Iltaisin ja viikonloppuisin pienillä lapsiryhmillä on mahdollisuuksia hyödyntää eri tiloja yksikön sisällä ja sen ulkopuolella. Lapsen aktiivinen pääsy olemassa oleviin materiaaleihin voi estyä, mikäli lapsi ei tiedä käytettävistä olevista materiaaleista ja leikkivälineistä. (Peltoperä & Hintikka 2016, 154.) Lapsille tulee kertoa ja näyttää eri toimintavaihtoehtoja, mahdollisuuksia sekä käytössä olevia materiaaleja, jotta lapsi on tietoinen varhaiskasvatusympäristön monipuolisuudesta. (Turja & Vuorisalo 2017, 49.)

Psyykinen oppimisympäristö. Lapsen ja työntekijän välinen vuorovaikutus on kaiken lähtökohtana (Peltoperä 10.6.2019, [viitattu 4.8.2020]). Psyykinen toimintaympäristö rakentuu ilmapiiristä ja tunneilmastosta. Kasvattajien asenteilla, toiminta- ja puhetoimilla on keskeinen merkitys psyykkistä toimintaympäristöä luodessa. Tavoitteena on luoda lapsille rauhallinen, kiireetön ja turvallinen ilmapiiri, jossa aikuinen kannattelee lasta. (Peltoperä & Hintikka 2016, 157.) Psyykkisesti turvallinen hoitoympäristö korostuu vuorohoidossa, koska toimitaan usein tavallisen arkirytmien ulkopuolella. Työntekijältä vaaditaan erityistä tilannetajua ja sensitiivisyyttä lapsen tarpeiden havainnoimiseen. (Peltoperä ym. 2016, 78.) Turvallisuuden tunnetta luovat tutut työntekijät ja kaverit. Lapsille on tärkeää, että iltaisin, öisiin tai viikonloppuisin paikalla on tuttu ja turvallinen työntekijä. (Siljamäki 2017.) Lisäksi yhteiset säännöt ovat ennustettavuuden kannalta lapselle tärkeitä. Tämä rauhoittaa toimintaympäristöä ja lasta sekä edesauttaa lasta suuntaamaan energiansa oppimiseen ja toimintaan. (Peltoperä & Hintikka 2016, 158.)

Sosiaalinen oppimisympäristö. Sosiaalisella oppimisympäristöllä tarkoitetaan yhteisöä, joka edistää oppimista ja keskeisenä osana siinä on vuorovaikutus kaikkien osapuolten välillä. Turvallinen ja avoin ilmapiiri on perustana lapsen kokonaisvaltaiselle oppimiselle, jossa lapsi saa opetella uusia taitoja kokeilemalla, havainnoimalla, tutkimalla ja leikkimällä (Ahonen 2017, 10). Sosiaalinen ympäristö vaihtelee vuorohoidossa, sillä lapset ja aikuiset ympärillä vaihtuvat ja kaikki elävät vähän erilaisessa rytmisessä hoitoaikojen ja työaikojen suhteen. Silloin lasten sosiaalisten suhteiden tukeminen on tärkeää. Yhteiset kokoontumiset lasten ja työntekijöiden kesken lisäävät ennakoitavuutta ja näissä kokoontumisissa lapsi näkee, ketä kaikkia paikalla on. (Peltoperä 10.6.2019, [viitattu 4.8.2020].) Vuorovaikutussuhteita saattaa syntyä lasten

välille sekä lasten ja työntekijöiden välille runsaasti. Vahvuutena vuorohoidossa voidaankin nähdä vuorovaikutussuhteet, jolloin lapset leikkivät tavanomaista enemmän yli ryhmä- ja ikärajojen. Vaihtuvien hoitoaikojen vuoksi oppimisen ohjaaminen vaatii yksilöllistä huomiointia ja apuna tässä toimii lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, josta löytyvät tavoitteet ja toimintatavat, joiden avulla oppimisympäristöt luodaan lapsen tarpeet huomioivaksi. (Peltoperä & Hintikka 2016, 155.) Vuorohoidossa tulee huomioida ryhmään kuulumisen tunne ja mahdollisuus päästä vaikuttamaan yhteiseen toimintaan, vaikka lapsi on paikalla epäsäännöllisesti. (Peltoperä ym. 2016, 78.)

2.4 Lapsen osallisuus vuorohoidossa

Varhaiskasvatustilain mukaisesti varhaiskasvatuksessa on tavoitteena varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa häntä itseään koskeviin asioihin. Varhaiskasvatuksessa on selvitettävä lapsen oma mielipide ja toivomukset sekä ottaa ne huomioon lapsen iän ja kehityksen edellyttämällä tavalla. (L 540/2018.) Osallisuus ei ole vain mukanaoloa ja osallistumista valmiiksi järjestettyyn toimintaan, vaan siihen sisältyy mahdollisuus vaikuttaa sekä omaan että yhteiseen toimintaan ja yhdessäoloon. Osallisuus edellyttää kuulluksi tulemistä ja toisten kuuntelemista. (Hill ym. 2004, Kirby 2003, Shier 2001; Turjan & Vuorisalon 2017, 46 mukaan.) Osallisuuden edistämiseen kuuluu lapsen innostuksen herättäminen ja sen ylläpitäminen sekä tekemisen kautta oppiminen. (Kirby ym. 2003, 24).

Lasten osallisuuden lähtökohtana on se, että kasvattaja näkee lapsen toimijana. Osallisuuden mahdollistaminen on erilaista jokaisen lapsen kohdalla. Osallisuuden edellytyksiä on tarkasteltava ja tuettava yksilöllisesti. Lasten osallisuus perustuu usein siihen, että lapset joko kysyvät kasvattajalta lupaa tai esittävät ehdotuksia koskien välineitä, tiloja ja tekemisiä. Näissä tilanteissa vahvoilla ovat ne lapset, jotka ovat itse aloitteellisia ja heillä on riittävästi voimavaroja ehdottaa erilaisia asioita ja kysyä lupaa toiminnalleen. (Turja & Vuorisalo 2017, 52, 54.) Osallisuudella ei tarkoiteta sitä, että lapsi saa päättää kaikista asioista. Lasten arjessa säilytetään tietyt, turvalliset rutiinit, joiden sisällä voi olla pieniä asioita, joista lapsi itse saa päättää. Tärkeää on, että lapsi saa vaikuttaa päätöksentekoon. (Kähkönen 2018, [viitattu 3.8.2020].)

3 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TOTEUTTAMINEN

Kehittämistehtävän tavoitteena oli selvittää laadukkaan ja monipuolisen pedagogiikan toteutumista vuorohoidossa ja sitä, miten sitä voitaisiin edelleen kehittää. Tämän lisäksi tavoitteena oli selvittää millaisia haasteita ja mahdollisuuksia vuorohoito asettaa lapsen osallisuudelle ja laadukkaan pedagogiikan toteuttamiselle. Tavoitteena oli kehittää vuorohoidon pedagogiikan toteuttamista, koska yhteistyötahomme saa tuloksemme käyttöönsä. Yksiköt pystyvät kehittämistehtävämme pohjalta hyödyntämään jo muodostuneita hyviä käytänteitä ja luoda yhteneviä toimintatapoja vuorohoidon toteuttamiseen. Kehittämistehtävässä tutkimme myös, että miten lapsen osallisuus näkyy ja miten se toteutuu vuorohoidossa. Tutkimme lisäksi sitä, että kuinka monipuolisesti vuorohoidossa hyödynnetään erilaisia oppimisympäristöjä. Kehittämistehtävän aineisto hankittiin sähköisellä Webropol -kyselyllä, jolloin saatiin vuorohoitoa toteuttavilta työntekijöiltä ajatuksia ja näkemyksiä laadukkaan ja monipuolisen pedagogiikan toteutumisesta.

3.1 Yhteistyötahona Kauhavan kaupungin varhaiskasvatuspalvelujen vuorohoito

Kehittämistehtävämme yhteistyötahona toimii Kauhavan kaupungin varhaiskasvatuspalvelut. Yhteyshenkilönä tutkimuksemme ajan oli vs. varhaiskasvatusjohtaja Johanna Kärkkäinen. Kauhavan kaupunki järjestää varhaiskasvatusta Kauhavalla, Lappajärvellä ja Evijärvellä. Kauhavan varhaiskasvatuspalvelut järjestävät vuorohoitoa viidessä eri yksikössä. Vuorohoitoa järjestävät päiväkodit sijaitsevat Lappajärvellä (1), Evijärvellä (1) ja Kauhavalla (3). Kauhavan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2018, 8, 27.) Kehittämistehtävämme on osa Kauhavan kaupungin varhaiskasvatuksen vuorohoidon kehittämistä eli tutkimuksemme tulokset huomioidaan myöhemmin, kun toimintaa kehitetään.

Kauhavan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti vuorohoidossa olevien lasten kohdalla pyritään tukemaan heidän osallisuuttaan keskustelemalla, huomioimalla ja kirjaamalla ylös lasten toiveita vuorohoidon toiminnasta ja heidän kiinnostusten kohteistaan. Kiinnostusten kohteet voidaan kirjata erilliseen vuorohoitolasten toivevihkoon tai toiveseinään. Kyselymme vastauksissa nousikin esille juuri nämä kaksi asiaa. Tällä pedagogisen dokumentoinnin avulla lapsen mielenkiinnon kohteet ovat helposti vuorohoidon työntekijän saatavilla ja se toimii pohjana pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Työvuorossa oleva työntekijä on vastuussa pedagogisen toiminnan suunnittelusta ja toteuttamisesta aina silloin,

kun hän on työvuorossa yksin. Suunnittelun ja toteuttamisen tukena ovat vuorohoidon toimintakorit, jotka kyselyssämme nousivatkin useita kertoja esille. Toimintakoreja on kaksi, jotka ovat suunnattu 1-3 -vuotiaille ja 3-5 -vuotiaille. Päävastuu näistä on varhaiskasvatuksen opettajalla, joka suunnittelee valmiiksi erilaisia koritehtäviä materiaaleineen. (Kauhavan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2018, 27.)

Toimintakoreissa on tekemistä monipuolisesti eri oppimisen alueilta. Niissä on valmiit toimintasuunnitelmat ja välineet toiminnan toteuttamiseksi. Koreissa on esimerkiksi valmiita liikuntatuokioita, palapelejä, lajittelutehtäviä, askartelumalleja tarvikkeineen ja tehtäväkortteja esimerkiksi metsäretkestä tai paikalliseen nähtävyyteen tutustumisesta. Toimintakoreissa on myös satukirja ja lorupussi. Lapsi voi valita sieltä itseään kiinnostavan tekemisen. Tehdyt tehtävät kirjataan korissa olevaan vihkoon, josta työntekijät näkevät, mitä on kenenkin kanssa tehty. Kirjaaminen helpottaa myös korien päivittämistä. (Kauhavan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2018, 27, 28.)

Kauhavan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman mukaan vuorohoidon haasteena on pedagogisen toiminnan suunnittelu ja sen toteuttaminen sekä lasten omien kiinnostusten kohteiden, tarpeiden ja tavoitteiden huomioiminen. Kauhavan kaupungin jokaisessa vuorohoitoyksikössä pidetään jokaisen toimikauden aikana palavereja, joissa käydään läpi jokaisen lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. Silloin käydään läpi erityisesti lapsen tuen tarpeet ja mahdolliset kehityksen haasteet, kiinnostuksen kohteet sekä varhaiskasvatuksen yksilölliset tavoitteet. Palavereissa ovat mukana lapsen ryhmän varhaiskasvatuksesta vastaavat työntekijät. Tällä vahvistetaan tiedonkulun toimivuutta sekä yksilöllisyyttä, yhdenvertaisuutta ja varhaiskasvatuksen suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta. (Kauhavan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2018, 27.)

3.2 Kyselylomakkeen esittely

Kysely tehtiin Webropol-ohjelmalla ja vs. varhaiskasvatusjohtaja Johanna Kärkkäinen jakoi sen vuorohoitoa järjestävien päiväkotien työntekijöille, joita on kolmekymmentä. Kysely oli auki 7-27.5.2020, mutta vastauksien vähäisen määrän vuoksi, kyselyn aukioloaikaa päätettiin vielä jatkaa 10.6.2020 saakka. Vs. varhaiskasvatusjohtaja Johanna Kärkkäinen laittoi yksiköihin muistutusviestin 25.5.2020 kyselyyn vastaamisesta. Lopulta saimme 17 vastausta.

Kyselylomake (liite 2) rakentui vastaajien esitiedoista ja kuudesta kysymyksestä. Esitiedoilla kartoitettiin, toimiiko työntekijä varhaiskasvatuksessa esimiehenä, varhaiskasvatuksen opettajana, lastenhoitajana vai muuna työntekijänä sekä kuinka monta vuotta työntekijä on työskennellyt varhaiskasvatuksessa. Kysymyksiä oli kuusi ja ennen jokaista kysymystä oli saateteksti, jossa kysymystä ja sen tarkoitusta avattiin enemmän. Näin pyrittiin varmistamaan, että jokainen vastaaja ymmärtäisi kysymyksen samalla tavalla. Kysymyksissä korostettiin vuoroa ja työntekijän omaa yksikköä, jotta työntekijät vastaisivat kysymyksiin juuri oman yksikkönsä vuorohoidon näkökulmasta. Kyselyn saatetekstissä oli myös sähköpostiosoitteemme, jotta vastaajat saisivat ottaa tarvittaessa meihin yhteyttä tutkimukseen liittyen.

3.3 Aineiston esittely ja analysointi

Kyselyyn vastasi yhteensä 17 varhaiskasvatuksen työntekijää. Heistä 12 oli työtehtävältään lastenhoitajia ja viisi varhaiskasvatuksen opettajaa tai esimiesasemassa olevaa työntekijää. Vastaajista tehtävässään oli työskennellyt kaksi 0-5 vuotta, kaksi 5-10 vuotta, seitsemän 10-20 vuotta ja kuusi yli 20 vuotta.

Tutkimuksessamme käytimme soveltuvin osin sisällönanalyysiä vastausten analysoinnissa. Sisällönanalyysissä aineisto käydään ensin läpi ja sieltä merkitään ne asiat, joista tutkija on kiinnostunut. Muut jätetään tutkimuksen ulkopuolelle. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104.) Tämän jälkeen vastauksista tehdään pelkistetyt ilmaisut, jolloin ilmaistaan vastaus yksittäisenä ilmaisuna ja näistä pelkistetyistä ilmaisuista luodaan kategoriat eli luokat. Näistä kategorioista voidaan tehdä aineiston rikkaudesta riippuen ala- ja yläluokat sekä näistä vielä pääluokat. (Miles & Huberman 1994, Tuomen & Sarajärven 2018, 114 mukaan.)

Vastauksista tehtiin ensin pelkistetyt ilmaisut ja luokiteltiin vastaukset kysymyksittäin. Tässä tutkimuksen vaiheessa aineistosta karsittiin pois ne lauseet vastauksista, jotka eivät vastanneet kysymykseen. Vastauksista laskettiin kunkin luokka-aineiston esiintyminen. Vastausten myötä kehittämistehtävässä saatiin tulokset selkeästi esiin, joten sen vuoksi käytimme sisällönanalyysiä vain soveltuvin osin.

3.4 Kehittämistehtävän luotettavuus ja eettisyys

Kysely toteutettiin Webropol -kyselynä, joten teimme saatetekstin jokaiseen kysymykseen hyvin tarkasti. Tällä varmistimme sen, että saadaan vastaus siihen, mitä kehittämistehtävässämme tutkitaan. Kyselylomakkeella kysytään vain niistä asioista, joita tutkitaan ja kysymykset tulee esittää niin, että vastaaja tuntee käsitteet ja sanoja käytetään yksiselitteisesti (Vilka 2015, 101, 107). Tähän kiinnitimme erityisesti huomiota kysymyksiä tehdessämme. Webropol -kyselyssä oli haasteena se, että vastauksia ei pystynyt tarkentamaan jälkikäteen. Osaan kysymyksistä oli vastattu suppeasti tai aiheen ohi. Tuloksissa oli huomioitu vastaajien anonymiteetti ja tulokset on esitetty niin, ettei yksittäistä vastaajaa voi tunnistaa. Webropolin anonymiteettiasetus estää yksittäisten vastaajatietojen näyttämisen, eli vastauksista emme pystyneet erittelemään sitä, mikä vastaus on kenenkin vastaajan oma.

Tutkimuksissa on keskeistä noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkijat noudattavat tutkimuksessaan eettisesti kestäviä tapoja hankkia tietoa ja käytetään eettisesti kestäviä tutkimusmenetelmiä. Tutkimuksella tuotetaan uutta tietoa tai esitetään miten vanhaa tietoa, voidaan hyödyntää uudella tavalla. Lähdeviitteissä tulee tutkijan olla tarkkana ja toisen tekemää tekstiä tulee esittää selvästi lähdeviittein. Tutkimusetiikka kulkee mukana koko tutkimuksen ajan sen aloittamisesta tulosten esittämiseen. Tutkimusetiikka tarkoittaa sitä, että noudatetaan yleisesti sovittuja sääntöjä suhteessa tutkimuskohteeseen, kollegoihin, toimeksiantajiin ja koko suureen yleisöön. (Vilka 2015, 41, 42.)

4 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TULOKSET

Tässä kappaleessa esittelemme kehittämistehtävämme tulokset. Vastaukset analysoitiin sisällönanalyysin avulla luokittelemalla aineistoa. Kun aineisto oli luokiteltu ja maininnat laskettu, niin sen jälkeen teimme niistä taulukot. Taulukoissa näkyy sisällönanalyysin luokka ja kyseisen luokan mainintojen määrä aineistossa. Kyselyymme vastasi yhteensä 17 työntekijää kolmestakymmenestä.

4.1 Vuorohoidon huomioiminen pedagogiikan suunnittelussa, toteuttamisessa ja toiminnan arvioinnissa

Pedagogisen toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioimisessa tulee ottaa huomioon vuorohoidon erityispiirteet. Taulukosta 1. on nähtävillä millaisin keinoin kyselyyn vastanneet kokevat, että vuorohoito otetaan näissä huomioon-

Taulukko 1. Vuorohoidon huomioiminen pedagogiikassa

Sisällönanalyysin luokka	Maininnat
Vuorohoidon vihko	11
Toimintakorit	10
Varhaiskasvatussuunnitelman huomioiminen	8
Tiedonkulku ja yhteistyö	6
Saman tehtävän tekeminen kuin päiväajan ryhmä on tehnyt	4
Toiminnan suunnitteluvastuu työntekijällä	2

Vuorohoito huomioidaan pedagogiikan suunnittelussa siten, että käytössä ovat vuorohoidon toimintakorit. Toimintakorit sisältävät monipuolisesti tekemistä eri oppimisen alueilta ja lapsi saa valita korista itseään kiinnostavan tehtävän. Suunnittelusta ja korien päivittämisestä vastaa varhaiskasvatuksen opettaja. Vuorohoitoa toteuttavat sen sijaan pääsääntöisesti lastenhoitajat. Vastauksissa nousi esille, että vuorossa olevalla työntekijällä on vastuu toiminnan suunnittelusta ja toimintakoreja käytetään, mikäli työntekijällä ei ole ollut aikaa suunnitella toimintaa. Vastauksista ei käynyt ilmi sitä, että lapsi osallistuisi varsinaiseen toiminnan suunnitteluun tai sen arviointiin. Muutaman vastauksen mukaan toiminnan arviointia ei puolestaan ollut lainkaan kenenkään taholta. Lapsi nähtiin toimintaan osallistujana ja usein käytössä olivat valmiit vaihtoehdot lapselle ehdotettavaksi. Vuorohoidossa pedagogiikan

suunnittelu ja toteutus huomioitiin vastaajien mukaan siten, että lapsi sai tehdä saman tehtävän kuin mitä päivällä muu ryhmä oli tehnyt.

Vuorohoidon arvioinnissa käytetään vuorohoidon vihkoa, johon kirjataan mitä kenenkin lapsen kanssa on tehty. Kirjaamisella varmistetaan, että toiminta on monipuolista sisältäen tekemistä jokaiselta oppimisen alueelta. Tehtyjen kirjaamisten perusteella toimintaa arvioidaan toimintakauden päätteeksi. Vihon avulla varmistetaan, että tieto tehdyistä asioista liikkuu työntekijöiden välillä. Vuorohoidossa tiedonkulku ja yhteistyö eri ryhmien välillä koettiin tärkeäksi vuorohoidon pedagogiikassa. Yksiköissä huolehditaan, että työntekijöillä on tieto lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteista ja lapsen mielenkiinnon kohteista. Vuorohoidossa järjestetään myös yhteisiä palavereja ja kasvattajien käytössä on kansio, jossa on lasten varhaiskasvatussuunnitelmat ja muita tärkeitä tietoja lapsesta. Vastauksista nousi esille myös se, että joissakin ryhmissä oli tarkoituksena koota tehty toiminnat seinälle, josta lapset, vanhemmat ja muut päiväkodin kasvattajat voivat nähdä vuorohoidossa tehdyt asiat. Toisissa ryhmissä tämä oli jo käytössä.

4.2 Vuorohoidon haasteet lapsen osallisuuden ja pedagogisen toiminnan toteutumiseksi

Vuorohoito luo haasteita lasten osallisuudelle ja pedagogiselle toiminnalle. Taulukosta 2. on havaittavissa, millaisia haasteita kyselyyn vastanneet työntekijät kokivat vuorohoidon aiheuttavan.

Taulukko 2. Haasteet osallisuuden ja toiminnan toteutumiseksi

Sisällönanalyysin luokka	Maininnat
Epäsäännölliset hoitoajat	9
Henkilökuntaan liittyvät asiat	7
Sosiaaliset suhteet	4
Yhteisöllisen toiminnan järjestäminen	4
Lasten ikäjakauma	4
Tiedonkulku	4
Ei haasteita	4
Lapsen vireystila	2

Epäsäännöllisten hoitoaikojen koettiin vaikuttavan lasten osallisuuteen ja pedagogisen toiminnan toteutumiseen. Vastausten perusteella ryhmäytyminen oman ryhmän kanssa jää kesken, mikäli lapsi ei ole päivävuoroissa. Ryhmään kuulumisen tunne saattoi jäädä puutteelliseksi, jos lapsi ei päässyt osallistumaan samaan toimintaan kuin muut lapset päivällä. Lasten hoitoaika saattoi iltaisin jäädä niin lyhyeksi, ettei ruokailujen lisäksi ehditty osallistua pedagogiseen toimintaan. Pedagoginen toiminta myös keskeytyy, kun lapsia haetaan eri aikoihin tai jos yksin työvuorossa ollessa täytyy lähteä yhden lapsen kanssa esimerkiksi vessaan. Vuorohoidossa on usein vain yksi työntekijä, joka vastaa kaikesta hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta huolehtien myös ruokailut ja kevyen siivouksen. Tällöin pedagogiselle toiminnalle jää joskus liian vähän aikaa. Vuorohoito asettaa haasteita osallisuudelle ja pedagogiselle toiminnalle siinä, kun henkilökunta vaihtuu. Vuorohoidon vuoksi lapsia tulee hoitoon ja toiset taas lähtevät kotiin, jolloin se haastaa työntekijöitä siinä, että hoitoon tulevat lapset tulisi huomioida tasapuolisesti.

Yhteisöllistä toimintaa on vaikea järjestää, kun lapsia on usein niin vähän paikalla. Tällöin vertaisryhmässä oppiminen ja vertaisryhmän tuki jää puutteelliseksi. Osallisuuden kannalta koettiin haasteelliseksi se, kun lapsi ei välttämättä pääse osallistumaan samaan toimintaan, kuin muut lapset. Erittelimme aineistostamme sosiaaliin suhteisiin vaikuttavat asiat. Vuorohoito vaikuttaa lapsen sosiaaliin suhteisiin, kun vuorohoidossa ei ole aina kavereita. Lisäksi jos lapsi tulee iltapäivällä hoitoon, niin lapsen on vaikea päästä leikkiin mukaan. Vuorohoidossa lasten ikäjakauma on laaja ja näin ollen vertaissuhteiden määrä saattaa jäädä vähäiseksi. Laaja ikäjakauma haastaa myös työntekijää suunnittelemaan kaikille sopivaa toimintaa, kun ryhmässä voi olla 1–5-vuotiaita lapsia. Silloin ei toimi samat asiat kuin päivävuorossa. Ikäjakauman vuoksi työntekijä joutuu sopeuttamaan toimintaa kaikille sopivaksi, joka taas haastaa työntekijää työssään. Ikäjakauman ollessa suuri, on myös lasten taidot erilaisia, joten yhteisen tekemisen ideointi voi olla vaikeaa.

Tiedonkulku vaikuttaa lapsen osallisuuteen ja pedagogiseen toimintaan. Pienten lasten osalta mielenkiinnon kohteet täytyy havainnoida, mikäli lapsi ei ole tuttu tai tieto lapsen asioista ei ole kulkeutunut vuorohoitoon lapsen omasta ryhmästä. Tiedonkulun ja monipuolisen toiminnan kannalta koettiin tärkeäksi, että kaikki työntekijät kirjasivat tekemisistä lasten kanssa. Vastauksista kävi ilmi, että lasten mielenkiinnon kohteet vaihtelevat, eikä nämä tiedot aina päivitty tarpeeksi usein vuorohoidon tietoihin. Tiedonkulun haasteita koettiin myös siinä, etteivät huoltajat toimittaneet toivekirjeitä lasten toivomista tekemisistä. Lapsen vireystila vaikuttaa osallisuuteen ja pedagogiseen toimintaan, sillä lapset saattavat olla väsyneitä aamu- tai

iltavuoroissa. Osa vastaajista koki, ettei vuorohoito aseta lainkaan haasteita lapsen osallisuudelle ja pedagogiselle toiminnalle. Vuorohoidossa koettiin, että lapsia kuunnellaan ja heidän mielipiteensä otetaan hyvin huomioon. Yksi vastaaja puolestaan koki, ettei vuorohoitoa mielletä pedagogiseksi toiminnaksi lainkaan.

4.3 Lasten osallisuuden toteutuminen vuorohoidon pedagogisessa toiminnassa

Osallisuuden toteutuminen on varhaiskasvatuksessa tärkeää. Taulukosta 3. on nähtävissä, millaisin keinoin lasten osallisuutta toteutetaan vuorohoidossa.

Taulukko 3. Osallisuuden toteutuminen

Sisällönanalyysin luokka	Maininnat
Toimintaan vaikuttaminen	16
Koritehtävien tekeminen	4
Varhaiskasvatussuunnitelman huomioiminen	1
Toiminnan havainnointi	1
Monipuoliset oppimisympäristöt	1

Lasten osallisuuden toteutuminen vuorohoidon pedagogisessa toiminnassa nähtiin siten, että osallisuutta on, kun lapsi saa vaikuttaa itse tehtävään toimintaan. Työntekijät kokivat lapsen aktiivisena toimijana ja vastauksista kävi ilmi hyvin selvästi, että vuorohoidossa lapsilla on paljon päätäntävaltaa siitä, mitä hoidossa tehdään. Vastausten mukaan äärivuoroissa pystyttiin paremmin ottamaan huomioon lapsen toiveet toiminnan suhteen ja lapsi voi vaikuttaa toimintaan enemmän, sillä vuorohoidon toiminta ei ole liian ennalta suunniteltua tai aikataulutettua. Koritehtävät koettiin lapsen osallisuutta lisäävänä tekijänä. Lisäksi vuorohoidossa on lapselle enemmän aikaa, jolloin osallisuuskin toteutuu paremmin. Yksi vastaaja kertoi osallisuuden toteutumisen näkyvän toivekirjeissä, joihin perhe saa yhdessä miettiä valmiiksi, mitä toimintaa lapsi haluaisi vuorohoidossa tehdä.

Lasten osallisuus otettiin huomioon lasten varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta, jossa näkyy lapsen mielenkiinnon kohteet. Niistä on myös keskusteltu yhteisissä palavereissa. Havainnointi koettiin tavaksi, jolla lapsen osallisuus otettiin huomioon. Havainnoimalla työntekijä pystyy ammentamaan lapsen mielenkiinnon kohteita. Erilaiset oppisympäristöt nähtiin myös lapsen osallisuutta tukevana tekijänä. Vuorohoidossa lasten käytettävissä on koko päiväkot.

4.4 Käytänteitä laadukkaan ja monipuolisen pedagogiikan toteuttamiseen vuorohoidossa

Laadukkaan ja monipuolisen pedagogiikan toteuttamiselle vuorohoidossa on erilaisia käytänteitä. Taulukosta 4. on nähtävissä vastaajien maininnat hyväksi koetuista käytänteistä.

Taulukko 4. Hyvät käytänteet pedagogiikan toteuttamiseen

Sisällönanalyysin luokka	Maininnat
Vuorohoidon toimintakorit	8
Toiminnan dokumentointi	7
Yhteistyö ja tiedonkulku	5
Lapsen mielenkiinnon kohteiden huomioiminen	5
Henkilökuntaan liittyvät asiat	4
Monipuoliset tilat ja välineet	2
Toiminnan arviointi ja kehittäminen	1

Hyväksi käytänteeksi koettiin selvästi vuorohoitokorit. Vuorohoidossa toimintaa dokumentoidaan ja tämä koettiin toimivaksi asiaksi. Vastaajat kokivat, että toimintaa dokumentoimalla nähdään mitä kenenkin kanssa on tehty ja mitä seuraavaksi olisi hyvä tehdä tai harjoitella. Vastaajat kokivat tärkeäksi yhteistyön ja tiedonkulun työkavereiden kanssa lasten asioista sekä myös vanhempien kanssa. Kun lapsen oman ryhmän työntekijä välittää tiedon lapsen mielenkiinnon kohteista muille työntekijöille, varmistuu sillä lasta kiinnostavien asioiden huomioiminen toiminnassa. Lisäksi työntekijän tietäessä lapsen nämä asiat, pystyy hän tarjoamaan lapselle sopivia tehtäviä vuorohoidossa. Hyvänä käytänteenä koettiin lapsen mielenkiinnon kohteiden huomioiminen. Työntekijät suunnittelivat toimintaa aina sen perusteella, ketkä lapsista olivat paikalla. Vuorohoidossa otettiin huomioon lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet ja toimintaa järjestettiin lapsilähtöisesti. Vuorohoitokorien tehtäviä suunniteltiin lasten toiveet huomioiden. Henkilökuntaan liittyvät hyvät käytänteet koettiin tärkeiksi. Jokaisen työntekijän vahvuudet huomioidaan toimintaa järjestettäessä ja työkavereiden mielikuvitusta ja idearikkaita ajatuksia arvostettiin. Lapselle tutut ja turvalliset hoitajat koettiin tärkeänä, koska he tuntevat vuorohoidon lapset ja käytettävissä olevat tilat ja materiaalit. Henkilökuntaan liittyvänä hyvänä käytänteenä oli myös se, että vuorohoidossa lapsi saa aikuisen jakamattoman huomion.

Kaksi vastaajaa koki laadukasta ja monipuolista pedagogiikkaa edistävän sen, kun vuorohoidossa on käytettävissä koko päiväkodin tilat ja välineet. Vuorohoidon laadukkaan ja

monipuolisen pedagogiikan toteuttamisen kannalta yksi vastaaja koki tärkeäksi toiminnan arvioimisen ja kehittämisen. Toimintakauden loppuun toimintaa arvioidaan ja sen pohjalta kehitetään tulevaa toimintakautta. Vastauksista kävi myös ilmi, että vuorohoitoon oli tulossa yhteinen varhaiskasvatussuunnitelma laadukasta ja monipuolista pedagogiikkaa edistämään. Kaksi vastaajaa ei kokenut vuorohoitoa pedagogiseksi toiminnaksi.

4.5 Erilaisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen vuorohoidossa

Kyselyyn vastanneet työntekijät kertoivat, että vuorohoidossa käytetään monipuolisesti erilaisia tiloja. Taulukosta 5. on nähtävissä vastaajien mainitsemat oppimisympäristöt.

Taulukko 5. Oppimisympäristöjen hyödyntäminen

Sisällönanalyysin luokka	Maininnat
Fyysinen oppimisympäristö	16
Psyykinen oppimisympäristö	3
Sosiaalinen oppimisympäristö	3
Digitaalinen oppimisympäristö	3

Fyysiset oppimisympäristöt saivat eniten mainintoja. Fyysisiä oppimisympäristöjä hyödynnettäessä käytetään päiväkodin erilaisia tiloja sekä sisällä että ulkona. Työntekijät kokivat, että talon ulkopuolisille retkille on paremmin aikaa vuorohoidossa ja silloin on helppo järjestää kirjastokäynti, metsäretki tai käydä leikkikentällä. Yksi vastaajista puolestaan koki, että erilaisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen on vähäistä, koska ei ole tarpeeksi tietoa eri tiloista ja välineistä. Psyykinen ja sosiaalinen oppimisympäristö jäivät sen sijaan huomattavasti vähemmälle huomiolle. Sosiaalinen oppimisympäristö tuli huomioiduksi vuorohoitolaisten osalta päiväaikaan tapahtuvassa hoidossa oman ryhmän kanssa sekä niin, että aikuinen on aina läsnä lapsen leikissä. Psyykinen oppimisympäristö taas otettiin huomioon siinä, että lasta havainnoitiin ja huomioitiin enemmän vuorohoidossa, kun paikalla on vähemmän lapsia kerrallaan. Lapsen kuunteleminen mahdollistui erityisen hyvin. Myös digitaalista oppimisympäristöä hyödynnettiin vuorohoidossa. Lapsilla on käytössä tabletit, josta voidaan tehdä jokin lapselle sopiva harjoitus tai tehtävä

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Suurin osa vastaajista työskenteli lastenhoitajana (n=12) ja varhaiskasvatuksen opettajana tai esimiesasemassa työskenteli yhteensä 5 työntekijää. Tähän lukemaan saattoi vaikuttaa se, että usein varhaiskasvatuksen opettajat tai esimiesasemassa olevat eivät työskentele äärivuoroissa. Kyselyssä vuorohoidon toimintakorit nousivat esille jokaisen kysymyksen kohdalla. Toimintakoreilla perusteltiin sitä, että vuorohoidon pedagogiikka toteutuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti, koska korien sisällössä huomioidaan kaikki oppimisen alueet. Toimintakorien yhteydessä esiin nousi myös vuorohoidon vihko, johon kirjattiin lasten tekemät tehtävät eli sen avulla toimintaa dokumentoitiin ja arvioitiin. Koritehtäviä olisi hyvä kehittää ainakin arvioinnin osalta, koska kaksi vastaajaa koki, ettei pedagogista toimintaa ole arvioitu lainkaan. Vuorohoitokoreja voisi arvioida säännöllisesti, jolloin se olisi suunnitelmallista. Varhaiskasvatussuunnitelmassa korostuu etenkin toiminnan arvioinnin merkitys, koska sillä tiedostetaan sekä omat että ryhmän vahvuudet. (Ahonen 2017, 10). Vuorohoidossa pyrittiin siihen, että lapsi saa tehdä saman askartelun kuin muu ryhmä on jo aiemmin tehnyt päivällä. Toiminnan siirtäminen päivävuorosta iltavuoroon tai viikonloppuun ei kuitenkaan ole aina toimiva käytäntö, koska on huomioitava sen hetkinen tilanne, lapsen vireystila ja koko ryhmän koostumus. (Peltoperä 10.6.2019, [viitattu 4.8.2020].)

Osallisuuden toteutuminen vuorohoidossa oli huomioitu, mutta sillä tarkoitettiin usein sitä, että lapsi saa itse valita toiminnan tai valita itseään kiinnostavan koritehtävän. Työntekijöillä oli siis hieman suppea näkemys osallisuuden toteutumisesta, joten tästä olisi hyvä keskustella vielä enemmän esimerkiksi yhteisissä tiimipalavereissa. Osallisuus ei ole pelkästään sitä, että lapsi päättää toiminnan (Kähkönen 2018, [viitattu 3.8.2020]). Työntekijöiden näkemyksiä olisi hyvä laajentaa ja viedä toimintakulttuuria siihen suuntaan, että toimittaisiin yhdessä oppivana yhteisönä. (Ahonen 2017, 62). Kasvattajan tulisi kuitenkin pyrkiä tunnistamaan ja poistamaan niitä esteitä, jotka vaikuttavat lapsen osallisuuden toteutumiseen (Turja & Vuorisalo 2017, 48).

Vuorohoidossa voi olla haasteellista saavuttaa varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita, sillä lapsiryhmät saattavat koostua eri ikäisistä lapsista sekä hyvin erilaisista ja eri tasoista lapsista. Lapsen kehitykselle tärkeät vertaissuhteet saattavat kärsiä, kun ryhmässä voi lasten vaihtuvuus olla hyvinkin suurta. Tämä voi aiheuttaa haasteita myös kasvattajan ja lapsen väliselle vuorovaikutussuhteelle. (Malinen, Dahlblom & Teppo 2016, 22.) Tämä näkyi myös meidän tuloksissamme, kun vastaajat kokivat vuorohoidon lapsiryhmän ikäjakaumaltaan niin laajoiksi, että kaikille yhteisen toiminnan ideoiminen oli vaikeaa. Vuorohoidon koettiin

vaikuttavan lapsen sosiaalisiin suhteisiin. Paikalla ei aina ole oman ryhmän lapsia, jolloin kaverisuhteiden ylläpitäminen kärsii.

Vuorohoitoaikana lapset tulevat eri ryhmistä ja kokoontuvat iltaisin ja viikonloppuisin yhteisiin tiloihin, luo tämä vaihtuvuutta sosiaalisiin, psyykkisiin ja fyysisiin oppimisympäristöihin. (Peltoperä 10.6.2019, [viitattu 4.8.2020].) Vastaajat kokivat vuorohoidon vaikuttavan oppimisympäristöihin siten, että etenkin fyysiset oppimisympäristöt ovat lasten käytettävissä laajemmin. Käytettävissä oli koko päiväkodin tilat, välineet ja materiaalit, mikä antaa erilaisia mahdollisuuksia toteuttaa monipuolista ja laadukasta pedagogiikkaa. Kehitettävää oli kuitenkin sen osalta, että eri ryhmien tiloista ja välineistä tulisi informoida kaikkia työntekijöitä. Vastaajat kokivat, että etenkin vuorohoidossa on helpompi lähteä yksikön ulkopuolelle esimerkiksi erilaisille retkille. Tämän saman toteavat myös Peltoperä ja Hintikka (2016, 162.)

Selvitimme erilaisten oppimisympäristöjen hyödyntämistä vuorohoidossa. Sosiaaliset ja psyykkiset oppimisympäristöt eivät niinkään nousseet vastauksissa esille. Monipuolisen sosiaalisen oppimisympäristön kun koettiin huomioitavan jo päiväajan hoidossa. Tulee kuitenkin muistaa, että sosiaalinen ja psyykinen oppimisympäristö ovat aina läsnä vuorokauden ajasta riippumatta. Vuorohoidossa lapset ja kasvattajat vaihtuvat lähes päivittäin ja osaa lapsista haetaan kesken toiminnan pois, joten oppimisympäristöt ovat jatkuvassa muutoksessa. Jokainen lapsi tuo omat mielenkiinnon kohteensa hoitoon, jolloin leikit ja ilmapiiri vaihtelevat. Psyykinen oppimisympäristö koettiin vastausten mukaan niin, että vuorohoidossa pystytään antamaan lapselle enemmän aikaa ja huomiota, koska lapsia on vähän. Psyykinen oppimisympäristö huomioitiin antamalla lapselle enemmän aikaa ja huomiota.

Kyselyyn vastanneilla työntekijöillä oli hyviä ajatuksia vuorohoidon pedagogiikan kehittämisestä ja heillä selvästi oli hyvät valmiudet lähteä sitä kehittämään. Vuorohoidon ryhmän varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen koettiin tärkeäksi ja myös vuorohoidon oma seinä, josta esimerkiksi vanhemmat näkevät, mitä vuorohoidossa on tehty. Vastauksista nousi esille se, että osa työntekijöistä oli hyvin perehtynyt vuorohoitoon ja oli jo yksikössään jo kehittänytkin toimintaa. Laadukkaan pedagogiikan toteuttaminen vaatii kasvattajien sitoutumista yhdessä sovittuihin ammatillisiin toimintatapoihin (Peltoperä ym. 2016, 72). Lisäksi pysyvä henkilöstö edesauttaa suunnitelmallisen pedagogiikan toteuttamisessa ja luo lapsille turvallisuuden tunteen (Peltoperä & Hintikka 2016, 156). Nämä näkyivät myös aineistossamme, Henkilökunnan vaihtuvuus koettiin heikentävänä tekijänä laadukkaan ja monipuolisen pedagogiikan toteutumisessa.

6 POHDINTA

Vuorohoidon järjestäminen puhuttaa nykyisin enemmän kuin ennen, sillä yhä useammat lapset tarvitsevat vuorohoitoa vanhempiensa epätyypillisten työvuorojen mukaisesti. Kauhavan kaupungin varhaiskasvatuksessa oli jo ennen kyselyämme ollut aikomus kehittää vuorohoitoa. Tämän kehittämistyön myötä he saivat lisää tietoa, minkälaisia hyviä käytäntöjä heillä jo on ja mitä kehitettävää henkilökunta itse löytää vuorohoidon toiminnasta. Nyt kun henkilökunta on vastannut kyselyyn, niin se on todennäköisesti herättänyt keskustelua päiväkodeissa. Vuorohoidon kehittäminen näkyi myös vastauksissa, mutta se oli siirretty myöhemmälle vallitsevan koronatilanteen vuoksi. Pohdimme sitä, jos varhaiskasvatuksen opettajat tekisivät äärivuoroja, niin heidän olisi ehkä helpompi suunnitella toimintaa vuorohoidon toimintakoreihin sekä arvioida ja kehittää tätä toimintaa edelleen. Tähän suuntaan on käsityksemme mukaan toiminta yhteistyötahollamme muuttumassa.

Vuorohoidon toimintakorit koettiin kyselyssämme erittäin tärkeinä ja niitä selvästi käytettiin. Pohdimme sitä, että voisivatko toimintakorit olla sähköisessä muodossa, jolloin ne olisivat kaikkien päiväkotien yhteisessä käytössä. Lapsen osallisuus toteutuisi tällöin myös paremmin, kun lapsi voisi sieltä valita itseään kiinnostavan askartelun ja vaikuttaa tässä vaiheessa enemmän lopullisen tuotoksen tekemiseen. Vastauksista ymmärsimme, että toimintakoreissa on valmis malli ja valmiit materiaalit askartelun toteuttamiseksi, joten lapsi ei voi itse vaikuttaa esimerkiksi kartongin väriin. Sähköinen toimintakori toisi laajan materiaalipankin kaikkien käyttöön, mutta toisaalta juuri konkreettinen kori päiväkodissa voi olla lapselle mielenkiintoinen, kun sieltä saa etsiä itseään kiinnostavan asian.

Joissakin päiväkodeissa vuorohoito oli kiireistä vastausten perusteella, mutta oli myös päiväkoteja, joissa oli rauhallista. Ryhmät saattoivat olla isoja ja lasten ikäjakauma oli suuri sen vaikuttaessa ryhmän toiminnan suunnitteluun. Näissä päiväkodeissa, joissa oli vain yksi lapsi vuorohoidossa kerrallaan, ehdittiin lasta kuunnella hyvin ja antaa hänelle paljon huomiota. Tärkeää vuorohoidossa on siis myös se, että lapsella on tuttu ja turvallinen aikuinen ja lapsi saa häneltä tarvittavan hoivan ja huolenpidon. Tärkeintä ei välttämättä ole se, että toiminta on tarkkaan ennalta suunniteltua ja aikataulutettua. Ehkä tämä näkyikin kahdessa eri vastauksessa, joissa vuorohoitoa ei mielletty lainkaan pedagogiseksi toiminnaksi. Kyselymme vastausten analysointi oli mielenkiintoista ja työntekijöiden vastauksista kävi hyvin ilmi se, että vastauksia on todella mietitty hyvin ja työntekijöillä on oikeasti kiinnostusta lähteä kehittämään vuorohoidon laadukasta ja monipuolista pedagogiikkaa.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Hietanen, J. 2020. Pedagogiikan näyttäytyminen varhaiskasvatuksen vuoropäiväkodeissa. Mitä vuorohoidossa tapahtuu ilta-aikana? [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. [Viitattu 17.10.2020]. Saatavana: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/316453/Hietanen_Jenny_Pro_gradu_2020.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Hill, M., Davis, J., Prout, A. & Tisdall, K. (toim.) 2004. Moving the participation agenda forward. Children & Society, 77-96. [Verkkojulkaisu]. Saatavana: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/chi.819>. Vaatii käyttöoikeuden.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Hytönen, J. 2008. Lapsikeskeisen kasvatuksen ydinkysymyksiä. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.

Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa. Aikuisten tekemät päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Tallinna: Gaudeamus.

Kauhavan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2018. Kauhavan kaupungin ja Evijärven ja Lappajärven kuntien paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2019. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 8.5.2020]. Saatavana: https://www.kauhava.fi/files/17234/Kauhavan_kaupunki.Paikallinen_varhaiskasvatussuunnitelma_1.8.2019.pdf

Kirby, P., Lanyon, C., Cronin, K. & Sinclair, R. 2003. Building culture of participation. Involving children and young people in policy, service planning, delivery and evaluation. Research report. [Verkkojulkaisu.] London: National Children's Bureau. Department for Education and Skills. Saatavana: <https://resourcecentre.savethechildren.net/sites/default/files/documents/1259.pdf>

Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) 2017. Valloittava varhaiskasvatus: Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino.

Kähkönen, S. 20.11.2018. Pienenkin lapsen osallisuuteen tulee panostaa: ”Lapsi oppii, että hänen mielipiteillään on merkitystä ja että saa olla oma tahto”. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 3.8.2020]. Super –Hoitoalan ammattilaisten verkkolehti. Saatavana: <https://www.superlehti.fi/tyoelama/ammattissa/pienenkin-lapsen-osallisuuteen-tulee-panostaa-lapsi-oppii-etta-hanen-mielipiteillaan-on-merkitysta-ja-etta-saa-olla-oma-tahto/>

L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki.

- Lastentarhanopettajaliitto. 2017. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri muuttuu: Nyt on pedagogiikan aika! [Verkkajulkaisu]. Saatavana: <https://www.vol.fi/uploads/2018/10/31eded03-pedagogiikanaikajulkaisu-6.pdf>
- Leppilampi, A. & Piekkari, U. 1998. Terve, terve! Opitaan yhdessä oppimisen ja elämän taitoja. Kukkila: Salpausselän kirjapaino.
- Malinen, K., Dahlblom, T. & Teppo, U. 2016. Suomalainen vuorohoito. Teoksessa: Teppo, U. & Malinen, K. (toim.) 2016. Osaamista vuorohoitoon. [Verkkajulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 227. 12-24. [Viitattu 6.8.2020]. Saatavana: <https://www.jamk.fi/fi/Tutkimus-ja-kehitys/JAMKin-julkaisut/Julkaisuja/osaamista-vuorohoitoon-jamkjulk227/>
- Malinen, K., Teppo, U. & Peltoperä, K. 2016. Osaaminen ja työhyvinvointi vuorohoidossa. Teoksessa: Teppo, U. & Malinen, K. (toim.) 2016. Osaamista vuorohoitoon. [Verkkajulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 227. 43-60. [Viitattu 6.8.2020]. Saatavana: <https://www.jamk.fi/fi/Tutkimus-ja-kehitys/JAMKin-julkaisut/Julkaisuja/osaamista-vuorohoitoon-jamkjulk227/>
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. 1994. Qualitative data analysis. (2. Ed.) California: Sage.
- Paalasmaa, J. 2016. Maailman parhaat kasvatustajukset. Helsinki: Into.
- Peltoperä, K. & Hintikka, T. 2016. Pedagogiikan toteuttamisen erityispiirteitä vuorohoidossa. Teoksessa: Teoksessa: Teppo, U. & Malinen, K. (toim.) 2016. Osaamista vuorohoitoon. [Verkkajulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 227. 148-167. [Viitattu 6.8.2020]. Saatavana: <https://www.jamk.fi/fi/Tutkimus-ja-kehitys/JAMKin-julkaisut/Julkaisuja/osaamista-vuorohoitoon-jamkjulk227/>
- Peltoperä, K. 10.6.2019. Pedagogiikan toteutuminen vuorohoidossa, osa 2. [Videoluento]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 4.8.2020]. Saatavana: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/vuorohoito>
- Peltoperä, K., Dahlblom, T., Turja, L., Rönkä, A., Collin, K., Hintikka, T. & Teppo, U. 2016. Vuorohoidon raamit. Teoksessa: Teppo, U. & Malinen, K. (toim.) 2016. Osaamista vuorohoitoon. [Verkkajulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 227. 62-84. [Viitattu 6.8.2020]. Saatavana: <https://www.jamk.fi/fi/Tutkimus-ja-kehitys/JAMKin-julkaisut/Julkaisuja/osaamista-vuorohoitoon-jamkjulk227/>
- Peltoperä, K., Rönkä, A., Malinen, K. & Turja, L. 2016. Kasvatussyhteistyö vuorohoidossa – jännitteitä ja ratkaisumalleja. Teoksessa: Teoksessa: Teppo, U. & Malinen, K. (toim.) 2016. Osaamista vuorohoitoon. [Verkkajulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 227. 129-147. [Viitattu 6.8.2020]. Saatavana: <https://www.jamk.fi/fi/Tutkimus-ja-kehitys/JAMKin-julkaisut/Julkaisuja/osaamista-vuorohoitoon-jamkjulk227/>

- Piira, E. & Nieminen, V. 2019. Varhaiskasvattajat laadukkaan pedagogiikan toteuttajina vuorohoidossa. [Verkkajulkaisu]. Tampere: Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta. Kandidaatin tutkielma. [Viitattu 17.10.2020]. Saatavana: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/119258/PiiraNieminen.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Pukkila, M. 2019. Toiminnallisuus työtapana: Alakoulun luokanopettajien käsityksiä ja kokemuksia toiminnallisuudesta käytännössä. [Verkkajulkaisu]. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Pro gradu –tutkielma. Saatavana: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/303160/Pukkila_Minna_Pro_gradu_2019.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Salonen, E., Sevón E. & Laakso, M-L. 2018. Flexibly Scheduled Early Childhood Education and Care: Finnish Mothers' and Educators' Perceptions on Young Children's Experiences and Child-Responsive Practices. *International Journal of Early Childhood* (2018) 50:193–209.
- Shier, H. 2001. Pathways to participation: Openings, Opportunities and Obligations. Model for Enhancing Children's Participation in Decision-making, in line with Article 12.1 of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *Children & Society* 15, 107–117.
- Siippainen, A. 2018. Sukupolvisuhteet, hallinta ja subjektifikaatio. Etnografinen tutkimus lasten ja aikuisten suhteista vuorohoitopäiväkodissa. [Verkkajulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto. Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta. Väitöskirja. [Viitattu 17.10.2020]. Saatavana: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/59190/978-951-39-7512-8_vaitos24082018%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Siljamäki, T. 6.3.2017. Vinkkejä vuorohoitoon. Lapsen maailma. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Lastensuojelun keskusliiton kuukausijulkaisu. [Viitattu 5.8.2020]. Saatavana: <https://lapsenmaailma.fi/teemat/kasvu/vinkkeja-vuorohoitoon/>
- Teppo, U. & Malinen, K. (toim.) 2016. Osaamista vuorohoitoon. [Verkkajulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 227. Saatavana: <https://www.jamk.fi/fi/Tutkimus-ja-kehitys/JAMKin-julkaisut/Julkaisuja/osaamista-vuorohoitoon-jamkjulk227/>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Turja, L. & Vuorisalo, M. 2017. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa: Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) 2017. Valloittava varhaiskasvatus: Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 36-55.
- Tynjälä, P. 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Helsinki: Kuntayhtymä.
- Varhaiskasvatus 2016 – Kuntakyselyn osaraportti. Tilastoraportti 30/2017, 6.9.2017. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 6.8.2020].

Saatavana: <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/sosiaalipalvelut/tilastokysely-kuntiin/lasten-paivahoito>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 25.7.2020]. Saatavana: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vuorohoito. Opetushallitus. [Verkkosivusto]. Ei päiväystä. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 8.5.2020]. Saatavana: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/vuorohoito>

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa

Liite 2. Kyselylomake

Liite 1. Tutkimuslupa

Kauhavan kaupunki

Viranhaltijan päätös

Varhaiskasvatusjohtaja 7 §

5.5.2020

Asia Tutkimuslupa/varhaiskasvatus/vuorohoitopedagogiikka

Mira Karvonen ja Heidi Kaleva ovat toimittaneet tutkimuslupahakemuksen 5.5.2020. He pyytävät tutkimuslupaa kehittämistehtävälleen, jossa selvitetään laadukkaan pedagogiigan toteutumista vuorohoidossa ja sen kehittämisedellytyksiä.

Tutkimuksen kohderyhmänä on Kauhavan kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijät, jotka työskentelevät vuorohoidossa. Tutkimuksen aineisto kerätään Webropol-kyselyllä.

Tutkimus toteutetaan ajalla 1.5.-31.10.2020.

Päätös Myönnetään tutkimuslupa.

Päiväys ja allekirjoitus

5.5.2020

Johanna Kärkkäinen

Täytäntöönpano Mira Karvonen, Heidi Kaleva

Oikaisuvaatimusohjeet

Oikaisuvaatimusoikeus	Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.
Oikaisuvaatimusviranomaisen	Viranomaisen, jolle oikaisuvaatimus tehdään, osoite ja postiosoite Kauhavan kasvat- ja opetuslautakunta Härmäntie 18 62300 Härmä
Oikaisuvaatimusaika ja sen alkaminen	Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon 7 päivän kuluessa siitä kun päätös on julkaistu kaupungin kotisivuilla. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, 3 päivän kuluttua sähköpostin lähettämisestä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.
Oikaisuvaatimuksen sisältö ja toimittaminen	Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on tekijän allekirjoitettava. Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä.
Lisätietoja	

Liite 2. Kyselylomake

Kyselyn kysymykset:

Vastaajien esitiedot:

1. Työskentelen vuorohoidossa:
 1. päiväkodin johtajana/esimiesasemassa
 2. varhaiskasvatuksen opettajana
 3. lastenhoitajana
 4. jokin muu, mikä?
 - 5.
2. Kuinka kauan olet työskennellyt varhaiskasvatuksen parissa?
 1. 0-5 vuotta
 2. 5-10 vuotta
 3. 10-20 vuotta
 4. 20 vuotta tai enemmän

Kysymykset ja saatetekstit:

Vuorohoito on varhaiskasvatuspalvelua, jossa varhaiskasvatusta tarjotaan viikonloppuisin, arkipäivinä sekä arkipäivisin klo 18.00-06.00 välillä.

3. Millä tavalla vuorohoito huomioidaan yksikkönne pedagogiikan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä toiminnan arvioinnissa?

Vuorohoidossa olevat lapset tulevat eri aikoihin vuorohoitoon ja siten osallistuvat epäsäännöllisesti varhaiskasvatukseen. Heidän aikataulunsa, hoidon sosiaalinen ympäristö, lapsiryhmä ja henkilöstö usein vaihtelee. Lapsilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä liittyvissä asioissa sekä tulla hyväksytyksi ja ymmärretyksi omana itsenään. Lapsilla on oikeus osallistua toiminnan ideointiin, suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin, jolloin lapsen osallisuutta edistetään.

4. Millaisia haasteita vuorohoito asettaa yksikössänne lapsen osallisuudelle ja pedagogisen toiminnan toteuttamiselle?
5. Millaisin keinoin vuorohoidon pedagogisessa toiminnassa toteutetaan lasten osallisuutta

Laadukas pedagogiikka tukee lapsen hyvää kasvua ja oppimista. Toiminnassa huomioidaan aina lapsen etu ja tämä näkyy esimerkiksi siinä, että miten lapset sijoitetaan eri ryhmiin. Laadukkaalla pedagogiikalla edistetään lasten laaja-alaista osaamista ja kaikki toiminta varhaiskasvatuksessa tulee olla aina pedagogisesti perusteltua. Laadukkaaseen pedagogiikkaan vaikuttaa henkilöstön riittävä määrä ja heidän osaamisensa sekä pedagogiikan suunnitelmallisuus, jolloin huomioidaan esimerkiksi lasten ikätaso ja heidän mielenkiinnon kohteensa. Edellytyksenä laadukkaalle pedagogiselle toiminnalle on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen.

6. Millaisia hyviä käytänteitä vuorohoidossa on käytettävissänne laadukkaan ja monipuolisen pedagogiikan toteuttamiseen?

Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään erilaisia oppimisympäristöjä. Varhaiskasvatuslain mukaisesti oppimisympäristöjen tulee olla kehittäviä, terveellisiä ja turvallisia.

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan fyysisiä tiloja, mutta myös psyykinen ja sosiaalinen ulottuvuus tulee huomioida. Näillä tarkoitetaan oppivana yhteisönä toimimista, joka taas edellyttää lasten yksilöllisten sosiaalis-emotionaalisten taitojen tukemista.

Varhaiskasvatuksessa voidaan hyödyntää myös digitaalisia oppimisympäristöjä.

7. Millä tavalla vuorohoidossa hyödynnetään erilaisia oppimisympäristöjä yksikössänne?
8. Haluatko vielä kertoa jotain teidän yksikönne vuorohoidon pedagogiikasta, osallisuudesta ja oppimisympäristöistä? Vapaa sana.